

літаратуры. Гэта дазволіць не абмяжоўваць чытацкі круггляд дзяцей і выводзіць іх за рамкі якой-небудзь адной літаратуры. Падыход павінен быць наступны: ад нацыянальнага да агульнаадабчэага.

Істотна трэба змяніць і метадыку працы з літаратурнымі творамі. У пачатковай школе дзеці сустракаюцца ў асноўным з двума відамі літаратуры: мастацкай і навукова-пазнавальнай, таму ім павінны адпавядаць і два віды чытання: эстэтычнае і лагічнае.

Праца з мастацкімі творамі на ўроку літаратурнага чытання павінна быць скіравана на абуджэнне эмацыянальнай сферы дзіцяці, а праз яе і яго свядомасці. Вялікую ўвагу варта надаць культуры чытання, выразнаму чытанню і імправізацыі.

Такі падыход да ўрока літаратурнага чытання ў пачатковай школе дасць магчымасць падрыхтаваць дзяцей да творчай працы з літаратурнымі творамі буйных жанраў усярэдніх і старэйшых класах, а таксама ў студэнцкай аўдыторыі.

Бранавішкі Б.І.,
прафесар

ДА ПАРАЎНАЛЬНАГА СПАСАБУ ВЫВУЧЭННЯ ЧАСУ PRESENT PERFECT

1. Паходжанне формы Perfect.

Навучанне замежнай мове прадугледжвае развіццё ў студэнтаў граматычнай кампетэнцыі (уменне будаваць сказы са слоў і словазлучэнняў) і камунікатыўнай кампетэнцыі (уменне трансфармаваць сказы ў сінанімічныя варыянты). Інакш кажучы, развіццё ўменняў выказаваць думкі на замежнай мове - размаўляць і пісаць.

Навучыцца ўменню будаваць сказы немагчыма без авалодання граматычнымі катэгорыямі часу. Першае, з чым сустракаюцца вучні і студэнты, - гэта псіхалагічная цяжкасць разумення таго, што ў сучаснай англійскай мове існуе 12 формаў выражэння часу ў актыўным стане і 8 формаў у пасіўным. Вельмі складанымі для ўспрыняцця з'яўляюцца часы групы Perfect, асабліва Present Perfect.

Нагадаем, што ў старажытнай англійскай мове існавала канструкцыя, у якой прамое дараўненне знаходзілася паміж дзеясловам-выказнікам have і дзееспрыметнікам мінулага часу: He haefr þa þoc zewriten (=He has that book wrtitten= Ён мае тую кнігу напісанай). У сучаснай англійскай мове такая канструкцыя захавалася (She has that job done = Ёй зрабілі тую працу). Але стварылася і канструкцыя, у якой дзеяслоў have і дзееспрыметнік, згубіўшы свае самастойныя семантычныя характарыстыкі, злучыліся ў

структурна-семантычную адзінку-выказнік: He has written that book. Ён напісаў тую кнігу. She has done the job. Яна зрабіла працу. Іншымі словамі, узнікла аналітычная граматычная форма - the Present Perfect tense.

Інварыянтнае значэнне часу Present Perfect - сувязь мінулага з цяперашнім: Jane has lived in London for three years (= She is still living in London). Парушэнне гэтай сувязі робіць немагчымым выкарыстанне часу Present Perfect: if Jane is no longer in London it means that «She lived in London for three years». Неабходна падкрэсліць, што велічыня семантычнай прасторы паміж мінулым часам і сучаснасцю не з'яўляецца рэлевантнай рысаю (Сf.: «Since his first days, man has dreamt of travelling through space to other planets» and «She has opened the window»).

2. Comparison between English and German Tense Forms (as related languages)

1. Ich arbeite hier jetzt drei Jahre= I have worked here now three years.

2. Ich habe voriges Jahr hier gearbeitet= I worked here last year.

The sentences in each pair are assumed to be translation equivalents, but clearly they do not have even a similar surface structure. The following pairs of sentences have very similar surface structures but are not translation equivalents. Indeed, the English one of each pair is ungrammatical though perfectly easy to understand:

1. Ich habe voriges Jahr hier gearbeitet

* I have worked here last year.

2. Ich arbeite hier jetzt drei Jahre

* I work here now three years.

The classical transformational-generative grammar asserts that if two deep structures are identical then the semantic interpretation of them must also be identical. Therefore assuming that the two sentences «Ich arbeite hier jetzt drei Jahre» and «I have worked here now three years» have the same meaning, they ought, theoretically, to have same deep structures. But this is not the case because the deep grammars of English and German are not identical, only similar to a large extent (Chomsky, Katz, Postal).

This implies that it is only in the terms of the meanings which can be expressed that two languages are identical. Unless we believed that by-and-large what can be expressed in one language can also be expressed in another, we should scarcely be interested in second - language teaching. Learners of a second language must keep in mind that the semantic structure of languages is universal. Thus the teacher is entitled to compare the structures of the students' native language and their foreign language; in our case, the non-related languages: English and Belarusian, English and Russian.